

ระหว่างกระจกับตะเกียง: กุคลோบายสීอศิกษา แผนที่ สูศตวรรษที่ 21 บทเรียนจากยุคเศรษฐกิจฟองสนุ่จรดยุคปฏิรูปการเมือง

ผู้เขียน: บุญรักษ์ บุญญาเขตมาลา

ผู้จัดพิมพ์: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ปีที่พิมพ์: พ.ศ. 2552 (พิมพ์ครั้งที่ 2)

ระหว่างกระจกับตะเกียง เป็นหนังสือรวมบทความที่คัดเลือกมาจากการตีพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2534-2541 ของ บุญรักษ์ บุญญาเขตมาลา โดยในการตีพิมพ์ครั้งที่ 2 นี้ได้ตัดบทความเกี่ยวกับนโยบายภาฯยนตร์ออกไป 5 เรื่อง กับบทสัมภาษณ์ภาษาอังกฤษอีก 1 เรื่อง จึงเหลือเพียงบทความ 30 เรื่องใน 3 ภาค (ภาคแรก マルจากยุคเศรษฐกิจฟองสนุ่ จำนวน 12 เรื่อง, ภาคที่ 2 กระแสงจากยุคปฏิรูปการเมือง จำนวน 11 เรื่อง, ภาคที่ 3 มิติใหม่สู่คริสตศตวรรษที่ 21 จำนวน 7 เรื่อง) กับภาคผนวกเป็นบทสัมภาษณ์ 4 เรื่อง

ในคำนำการตีพิมพ์ครั้งที่ 1 บุญรักษ์อธิบายถึงความสำเร็จของหนังสือ ฐานันดรที่สี่ จากระบบโลกถึงรัฐไทย ซึ่งรวมบทความจากหลายแหล่งมาตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2537 กับพิมพ์ครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2539 ซึ่งบุญรักษ์เห็นว่าเป็นหนังสืออ่านยากที่ได้รับการตีพิมพ์ช้าถึง 2 ครั้งในช่วงเวลาเพียงข้ามปี สำหรับสังคมที่ไม่ชอบอ่านหนังสืออย่างเมืองไทย และชี้ชัดว่า ฐานันดรที่สี่ มีความสืบเนื่องโดยตรงกับ ระหว่างกระจกับตะเกียง

บุญรักษ์อธิบายเบริยนเทียนว่า ฐานันดรที่สี่ เป็นการเปิดประเด็นใหม่ ๆ ด้านโครงสร้างใหญ่ ๆ จาก "กรอบทางอุดมทัศน์แห่งสังคมเปิด" ว่าด้วยอุดมสาหกรรมสื่อในเมืองไทยในทศวรรษสุดท้ายของคริสตศตวรรษที่ 20 แล้ว ระหว่างกระจกับตะเกียง เป็นการชี้ให้เห็นถึง "กุคลோบายสීอ" ในการโน้มน้าวให้สื่อเกิดความรับผิดชอบมากขึ้น จากมุมมองของบุญรักษ์ที่นำเสนอโดยใช้ความรู้และการเคารพในหลักการเสรีภาพของสังคมเปิด อันเป็นแนวโน้มของสังคมโลกในคริสตศตวรรษที่ 21

นอกจากนี้ บุญรักษ์เห็นว่า ฐานันดรที่สี่ ได้ร่วมสร้างกระแส "วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์สื่อ" ระยะแรก ๆ ขึ้นในประเทศไทยด้วย จำกัดมุ่งหมายให้เกิดสิ่งที่บุญรักษ์เรียกว่า "ความรู้เท่าทันสื่อ" (media literacy) ขึ้นมาเป็นรูปเป็นร่าง เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนให้พัฒนาการของสื่อและสังคมก้าวหน้าออกไปได้อีกเพื่อ "จะสามารถพาเมืองไทยออกจากภาระการพึ่งพาภายนอก (dependent development)" ของโครงสร้างระบอบโลกและสื่อ ดังเห็นได้ในยุค IMF

เนื้อหาส่วนใหญ่ในภาคแรก ก้าวถึงบทบาทของสื่อหนังสือพิมพ์กับการเมืองระดับชาติในมุมของความขัดแย้งของการทำหน้าที่สื่อกับผู้นำทางการเมือง ยกเว้นเรื่อง “ปราภูภารณ์ สมพงษ์ เลือดทหาร” “เหตุการณ์เทียนระดับชาวบ้าน” กับเรื่อง “ระบบโทรทัศน์ชีบไทยภาคพิสูตร” ในขณะที่เนื้อหาในภาคที่ 2 มุ่งไปที่มุมของวิชาชีพสื่อ กฎหมายกับสื่อ สื่อกับเศรษฐกิจ เช่น

ผลลัพธ์ในเชิงรับยอดคือ เมืองไทยได้กล้ายเป็น “ดินแดนสามวัฒนธรรม” ก้าวคือชั้นสูงบริโภควัฒนธรรมต่างชาติ (วัฒนธรรมบริโภคนิยมที่เกาะเกี่ยวกับลักษณะเจชณนิยม) เป็นหลัก ชนชั้นกลางบริโภควัฒนธรรมชาติ (ผลลัพธ์การผสมผสานวัฒนธรรมต่างชาติกับวัฒนธรรมศักดินา) เป็นสำคัญ ส่วนชนชั้นล่างก็บริโภควัฒนธรรมห้องถีน (อันมีรากฐานจากสังคมเกษตรกรรม ท่าว่ามีส่วนผสมกับวัฒนธรรมชาติอยู่ด้วยบางส่วน)... ปราภูภารณ์ดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงระดับแห่งความแยกแยกทางวัฒนธรรม (cultural alienation) ในประเทศทุนนิยมรอบนอกเล็ก ๆ อย่างเมืองไทยด้วย (บุญรักษา, 2552: 129)

กลุ่มบทความที่นำเสนอด้วยตนเองเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิชาชีพสื่อโดยตรง ได้แก่ กลุ่มบทความเกี่ยวกับสารศาสตร์แนวสืบสวน (investigative journalism) จำนวน 3 บทความ ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ บทบาทการเปิดเผยข้อเท็จจริงจากการสืบสวนของสื่อ เช่น Bob Woodward กับ

Carl Bernstein และ Washington Post ในคดีウォเตอร์เกต (ค.ศ. 1972) ส่งผลให้ประธานาธิบดีนิกสันต้องลาออกจากปี ค.ศ. 1974 ซึ่งต่อมาได้เขียนเป็นหนังสือเรื่อง All the President's Men และนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ในปี ค.ศ. 1976

ในภาคที่ 3 เป็นการวิจารณ์สื่อจากหลากหลายเหตุการณ์ และในภาคผนวกเป็น 4 บทสัมภาษณ์จากหนังสือพิมพ์ ผู้จัดการรายวันมติชนสุดสัปดาห์ (2 บท) กรุงเทพธุรกิจ ซึ่งสะท้อนนิยมมองที่หลากหลายของบุญรักษา กับบทบาทของสื่อสารมวลชนไทยที่สัมพันธ์กับกระแสเหตุการณ์ในช่วงที่มีการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ซึ่งสะท้อนจุดยืนของบุญรักษาที่มองจากจุดยืนในระบบการศึกษามากกว่าจุดยืนของผู้บุญริโภคสื่อ

ในดำเนินการตีพิมพ์ครั้งที่ 1 บุญรักษาได้ตั้งข้อสังเกตที่นำเสนอกล่าวกับกระแสข่าวในประเด็นทางนโยบายหมวดหมู่ที่ปราภูขึ้นมาโดย “ไร่ที่มาที่ไปทางประวัติศาสตร์” (ahistorical) มีลักษณะเด่นคือ “สามัญบัญญา” (conventional wisdom) ในยุคที่ระบบการผลิตสื่อถูกครอบงำโดยผู้คนประเภท “รู้หนังสือแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ” (semi-literates) อันเป็นอันตรายของสังคมทุกแห่งที่ต้องเผชิญหน้ากับ “วัฒนธรรมมวลชน” (mass culture) ที่หลังใหม่มาพร้อมกับเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ที่อยู่ใต้การอุปถัมภ์ของ “ลัทธิพาณิชยนิยม” (commercialism)

งานเขียนของบุญรักษาเป็นงานเขียนที่มีทั้งการประดิษฐ์คำและการใช้ภาษาที่เฉียบคม จึงอ่านได้อย่างน่าติดตาม แต่ที่นำเสนอด้วยคือ มุมมองของบุญรักษาซึ่งสนใจสื่ออย่างจริงจังจากจุดยืนที่ในด้านหนึ่งสนับสนุนสื่อในความขัดแย้ง กับผู้นำทางการเมืองจากจุดยืนของเสรีภาพของสื่อ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็วิพากษ์วิจารณ์สื่ออย่าง

ตรงไปตรงมาจากจุดยืนการเรียกร้องความรับผิดชอบของสื่อ กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ บัญรักษ์ยืนอยู่บนท่ามกลางความขัดแย้งในเรื่องบทบาทของสื่อในสาธารณะ และความขัดแย้งของสื่อไทยที่เป็นอยู่กับสื่อไทยที่บัญรักษ์มุ่งหวังให้เป็น

บัญรักษ์เลือกการเข้าไปมีส่วนร่วมและเรียกร้องนำเสนอเกี่ยวกับ "กุศโลบายสื่อ" อญูในคลื่นกระแสการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ของวงการสื่อสาธารณะไทยในช่วงทศวรรษ 1990 ด้วยจุดยืนที่สลับกันไปมาระหว่างการเป็นคนในผู้สื่อ-ติดตาม และคนออกผู้เสนอแนะ-วิจารณ์ ของวงการสื่อสารมวลชนไทย โดยมีจุดมุ่งหมายคือ "ประโยชน์สาธารณะ" อันจะเกิดขึ้นได้จากการร่วมกันของรัฐ ผู้ประกอบการ และผู้บริโภค เพื่อทำให้อุตสาหกรรมสื่อของไทยปรับตัวให้สอดคล้องกับยุคสมัยและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แม้แต่การจำกัดเสรีภาพของสื่อก็ทำได้ด้วย "การแทรกแซงอย่างสร้างสรรค์ของรัฐ"

ดังนั้นหากอ่านระหว่างกระจกับตะเกียงให้พันอ้อมจากความคิดในเรื่องสื่อไทยแล้วประเด็นคำถามหนึ่งคือ จุดยืนของบัญรักษ์ในการสนับสนุน "ประโยชน์สาธารณะ" ได้ด้วย "การแทรกแซงอย่างสร้างสรรค์ของรัฐ" นั้น ตลอดจนการมองว่าสังคมไทยยังติดกับดักของ "การพัฒนาแบบพึ่งพิง" ได้สะท้อนสีสันของมุมมองแบบชาตินิยมในคลื่นโลกาภิวัตน์ช่วงคริสต์ทศวรรษ 1990 ของบัญรักษ์อยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะในบรรยายบทบาทของสื่อออกแบบสำนักข่าวซีเอ็นเอ็นในสังคมอ่าวเบอร์เซีย (ค.ศ. 1991) หรือการเกิดวิกฤตค่าเงินบาทในปี ค.ศ. 1997 ดังนั้นเมื่อมีการนำระหว่างกระจกับตะเกียง กลับมาตีพิมพ์ใหม่เป็นครั้งที่ 2 ในช่วงปลายทศวรรษแรกของคริสต์ศตวรรษ

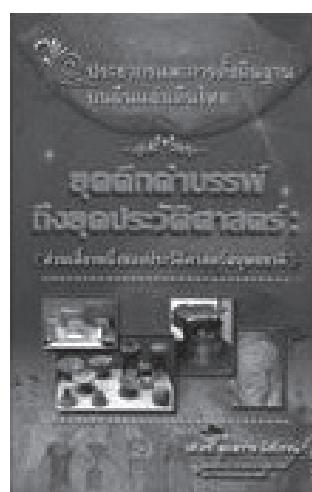
ที่ 21 จึงเป็นคำถามว่าแนวการอธิบายดังกล่าวของบัญรักษ์ยังจะใช้ได้ดีต่อไปหรือต้องปรับเปลี่ยนต่อไปในบรรยายของโลกาภัยหลังการเกิดวิกฤตการเงินโลกใน ค.ศ. 2008 หรือบทบาทของสื่อออนไลน์อย่าง twitter ในการคัดค้านการเลือกตั้งอิหร่าน ค.ศ. 2009

วีระศักดิ์ กีรติวนันท์

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประชากรและการตั้งถิ่นฐานบนผืนแผ่นดินไทยยุคเดิมรัฐถึงยุคประวัติศาสตร์: ส่วนเสี้ยวหนึ่งของประวัติศาสตร์มนุษยชาติ
ผู้เขียน: รศ. ดร.สุดสาท ดิศโรจน์
ผู้จัดพิมพ์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีที่พิมพ์: พ.ศ. 2552

รศ. ดร.สุดสาท ดิศโรจน์ ได้เขียนหนังสือเรื่องประชากรและการตั้งถิ่นฐานบนผืนแผ่นดินไทยยุคเดิมรัฐถึงยุคประวัติศาสตร์: ส่วนเสี้ยวหนึ่งของประวัติศาสตร์มนุษยชาติ โดยได้แบ่ง

เนื้อหาจำนวน 12 บท ออกเป็น 3 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 มีบทเดียวคือบทที่ 1 เป็นบทนำเรื่อง มีจำนวนหน้า 22 หน้า, ส่วนที่ 2 มีจำนวน 6 บท คือ บทที่ 2 - 7 อยู่ใน ภาคมนุษยชาติ มีจำนวนหน้าประมาณ 112 หน้า, ส่วนที่ 3 มีจำนวน 5 บทคือ บทที่ 8-12 อยู่ใน ภาคแผ่นดินประเทศไทย มีจำนวนหน้า 206 หน้า รวมมีเนื้อหาทั้งหมดจำนวนประมาณ 340 หน้า

หนังสือเล่มนี้ได้นำปัจจัยของการศึกษา "ประชากร" มาใช้อธิบายทั้งประวัติศาสตร์ของภาคมนุษยชาติกับภาคแผ่นดินประเทศไทย นอกจากนี้ยังได้นำศาสตร์แขนงต่าง ๆ มาใช้ประกอบการอธิบายเรื่องความเป็นมาของมนุษยชาติได้อย่างน่าสนใจ อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการหนึ่งคือ ในหนังสือเล่มหนึ่งของผู้เขียน คนเดียวกัน แต่กลับแสดงความแตกต่างกันอย่างชัดเจนของลักษณะของเนื้อหากับวิธีนำเสนอระหว่างภาคมนุษยชาติกับภาคแผ่นดินประเทศไทย

ในด้านหนึ่ง หากพิจารณาที่คุณค่าของหนังสือเล่มนี้ ก็จะพบว่ามีอยู่อย่างมาก many โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่สนใจเรียนรู้เรื่องความเป็นมาของสายพันธุ์มนุษย์ทั้งมนุษยชาติกับมนุษย์ในดินแดนประเทศไทย ซึ่งมีหนังสือที่ได้บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ เพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น (ประมาณ 10-20 เล่ม แต่ส่วนใหญ่เป็นหนังสือสำหรับเยาวชนกับสารคดี) ที่หาได้จากในตลาดหนังสือภาษาไทย (มีจำนวนมากขึ้นบ้างในช่วง 1-2 ทศวรรษที่ผ่านมา) และจำนวนหนังสือที่จัดเป็นประเภทวิชาการ (ส่วนใหญ่จะเป็นตำราเกี่ยวกับมนุษย์-วิทยาภาษาไทย) ดังนั้นมีหนังสือเล่มนี้ได้ปรากฏขึ้นในโลกหนังสือภาษาไทยโดยได้อธิบาย

บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของมนุษยชาติกับมนุษย์ในดินแดนประเทศไทยอย่างเป็นวิชาการ แล้วมีการใช้ศาสตร์ที่หลากหลาย จึงเป็นประโยชน์มากกับการขยายฐานองค์ความรู้ทางวิชาการในโลกภาษาไทย และมีคุณค่าอย่างแท้จริง โดยเฉพาะกับผู้อ่านที่สนใจค้นหาความรู้ที่เกี่ยวกับเรื่องราวเหล่านี้

นอกจากประโยชน์ดังได้กล่าวมาแล้ว จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ยังมีอยู่อย่างน้อยอีก 3 ประการคือ

ประการแรก การอธิบายให้เห็น "ภาพกว้าง" ของสายพันธุ์มนุษย์นับจากแรกเริ่มจนถึงหลังจากได้กระจายตัวไปทั่วทั้งโลก ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้นำความก้าวหน้าเกี่ยวกับการวิจัยเรื่อง "ดีเอ็นเอ" มาอธิบายที่มาของมนุษย์ยุคดี-ดำบรรพ์ว่ามีที่มาจากมนุษย์กลุ่มเล็ก ๆ ที่เป็นสายพันธุ์เดียวกันทั้งหมด ซึ่งแตกต่างไปจากแนวคิดทฤษฎี multiregionalism ของนักมนุษย์วิทยารุ่นเก่าที่อธิบายว่ามนุษย์ที่ต่างสีผิวภักดีนั้น มีที่มาจากการมนุษย์ต่างสายพันธุ์กัน (สุดสาท, 2552: 50)

นอกจากนี้ ได้ใช้การศึกษาเรื่องประชากรมาอธิบายมนุษย์ยุคประวัติศาสตร์ โดยประกอบสร้างภาพการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติจากยุคแรกเริ่ม จนประชากรขยายตัวเพิ่มจำนวนมากขึ้นในยุคอาณานิคม และต่อเนื่องมาจนถึงยุคปัจจุบันได้อย่างน่าสนใจ ทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพรวมความเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติได้ตามการบรรยายของหนังสือไปด้วย

ประการที่สอง การลำดับ "แนวคิดพื้นฐาน" ที่มีความสำคัญในการอธิบายความเป็นมาของมนุษยชาติกับ "ข้อโต้แย้ง" ต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นมา จนถึงแนวคิดร่วมสมัย โดยใช้ศาสตร์หลายสาขา อาทิ ชีววิทยา ภูมิศาสตร์

มานุษยวิทยาภายนอก ฯลฯ ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้เข้าร่วมติดตามการเปลี่ยนแปลงคำอธิบายเกี่ยวกับมนุษยชาติ และเข้าใจว่ามีมุมมองขัดแย้งแตกต่างกัน

ประการที่สาม การอธิบายภาพความเป็นมาของมนุษย์ในดินแดนประเทศไทยด้วยการใช้ "ข้อมูล" จากศาสตร์หลายสาขา ออาทิ การวิเคราะห์ต่างๆ การชุดค้นทางโบราณคดี การศึกษาทางภูมิศาสตร์ การใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นข้อมูลรายละเอียดได้อย่างรอบด้าน และเห็น "ภาพ" การเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ในดินแดนประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

ในอีกด้านหนึ่ง หากพิจารณาจากมุมของ การตั้งคำถามและวิจารณ์เกี่ยวกับเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ พบว่าผู้เขียนมีมาตรฐานในการเขียนหนังสือในระดับที่มีคุณภาพ จึงไม่ได้ตั้งคำถามกับตัวผู้เขียนแต่อย่างใด หากแต่ตั้งคำถามว่าทำไม่จึงเกิดความแตกต่างกันขัดเจน ของลักษณะเนื้อหาและวิธีการนำเสนอระหว่างภายนอกและภายนอก

ใน ภายนอกที่ 2-7 นั้น ได้ให้ "ภาพรวม" เรื่องราวของสายพันธุ์มนุษย์ได้อย่างครอบคลุมและชัดเจนเป็นอย่างดีในพื้นที่เพียงประมาณร้อยหน้าเศษ แต่ในภาคแผ่นดินประเทศไทย ในบทที่ 8-12 นั้นกลับให้ภาพ "ข้อมูล" ที่มีรายละเอียดแทนในพื้นที่เป็นจำนวนถึงสองร้อยหน้าเศษ แต่กลับไม่สามารถอธิบายภาพรวมให้ชัดเจนได้แม้มีเบริรย์เทียนกับภายนอกที่ 9 ว่า "ดังนั้น การที่นำการศึกษาและการสืบค้นทางภาษาถิ่นตระกูลไทยให้ไปหยุดอยู่ กับทฤษฎีการอพยพของชนชาติไทยที่มีรากลึก厚实อยู่มาก จึงเป็นสิ่งที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง" (สุดสาท, 2552: 189) ก่อนจะสรุปปิดท้ายบทที่ 9 ว่า "ดังนั้น การที่นำการศึกษาและการสืบค้นทางภาษาถิ่นตระกูลไทยให้ไปหยุดอยู่ กับทฤษฎีการอพยพของชนชาติไทยที่มีรากลึก厚实อยู่มาก จึงเป็นสิ่งที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง" (สุดสาท, 2552: 190) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะพิเศษบางประการเกี่ยวกับการศึกษาและองค์ความรู้เรื่องราวของมนุษย์ในดินแดนประเทศไทย

ประเด็นเดียวกันก็ตาม

ประเด็นคำถามถึงสาเหตุของความแตกต่างระหว่างนี้ อาจกับวิธีการนำเสนอในภาคมนุษยชาติ กับภาคแผ่นดินประเทศไทย ว่าเป็นเพาะอะไรนั้น เป็นจากเป็นหนังสือที่มีผู้เขียนคนเดียวกันจึงอธิบายไม่ได้ว่าความแตกต่างดังกล่าวเป็นเพาะตัวผู้เขียน แต่ควรอธิบายได้ว่าเป็นเพาะสาเหตุอื่นเช่น ผู้เขียนพบว่ามีความแตกต่างกันมากระหว่างองค์ความรู้เกี่ยวกับมนุษยชาติกับองค์ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ในประเทศไทย จึงต้องใช้การเขียนโดยแบ่งออกเป็น 2 ภาค และใช้ลักษณะของเนื้อหา กับวิธีนำเสนอที่แตกต่างกัน เป็นต้น

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ในบทที่ 9 เรื่อง "ทฤษฎีการอพยพของชนชาติไทย: ควันหลงของระบบคิดแนวต่างๆ" ผู้เขียนใช้พื้นที่ 46 หน้าไปกับการศึกษาต่างๆ เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่า "จึงเป็นการเสี่ยงในทางวิชาการอย่างมากสำหรับแนวการศึกษาภาษาถิ่นตระกูลไทยที่ไปองศาศัยอย่างหนึ่งแน่กับข้อเสนอของทฤษฎีการอพยพของชนชาติไทยที่มีรากลึก厚实 ความน่าเชื่อถือคลอนแคลนขนาดนั้น การศึกษาภาษาถิ่นตระกูลไทยไม่มีทางลัดให้เดินง่าย ๆ หรอก" (สุดสาท, 2552: 189) ก่อนจะสรุปปิดท้ายบทที่ 9 ว่า "ดังนั้น การที่นำการศึกษาและการสืบค้นทางภาษาถิ่นตระกูลไทยให้ไปหยุดอยู่ กับทฤษฎีการอพยพของชนชาติไทยที่มีรากลึก厚实อยู่มาก จึงเป็นสิ่งที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง" (สุดสาท, 2552: 190) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะพิเศษบางประการเกี่ยวกับการศึกษาและองค์ความรู้เรื่องราวของมนุษย์ในดินแดนประเทศไทย

ในบทที่ 8 ผู้เขียนอธิบายด้วยการสรุปประเด็นเพื่อเชื่อมโยงจากเรื่องราวของมนุษยชาติ

เข้ามามหาเรื่องราวของมนุษย์ในดินแดนประเทศไทย ซึ่งเป็นบทที่มีวิธีการนำเสนอที่แตกต่างอย่างมากจากทุกบทที่เหลือของหนังสือเล่มนี้ นอกเหนือนี้ ได้ใช้บทที่ 10 เพื่ออธิบายยุคดีก้าวกระโดดด้วยการใช้หลักฐานทางโบราณคดีในดินแดนประเทศไทย โดยอธิบายลงลึกไปถึงแหล่งโบราณคดีแห่งต่าง ๆ ที่สำคัญ ต่อเนื่องด้วยบทที่ 11 ซึ่งอธิบายต่อเนื่องมาสู่การใช้โลหะเหล็กด้วยการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์มาประกอบ ก่อนสรุปในบทที่ 12 ด้วยภาพรวมโดยใช้การศึกษาประชากรมาประกอบการอธิบายเรื่องราวของมนุษย์ในดินแดนประเทศไทย

การศึกษาเรื่องราวของมนุษย์ในดินแดนประเทศไทยจึงยังมีข้อจำกัดอยู่โดยพื้นฐาน แม้โดยเปรียบเทียบกับองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษยชาติ เพราะองค์ความรู้ที่มียังเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีที่มีความสี่ยงทางวิชาการอีกด้วย โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับการนำหลักฐานทางดีเอ็นเอมาใช้เพื่อไต้ยังกับทฤษฎี multiregionalism ของนักภาษาศาสตร์รุ่นเก่าในการอธิบายความเป็นมาของมนุษยชาติ เป็นต้น

ประเด็นสุดท้าย คือ ในขณะที่ในวงวิชาการมีความก้าวหน้าของการศึกษาด้านอุษาคนย์ที่เพิ่มมากขึ้น แต่การใช้กรอบการศึกษาของภาคแผ่นดินประเทศไทย จะยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ เพราะถ้ามีการขยายกรอบการศึกษาให้กว้างขวางออกไปเป็นขอบเขตของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว จะทำให้ได้การอธิบายถึงเรื่องราวของมนุษย์ในดินแดนประเทศไทยที่แตกต่างออกไปได้อีกหรือไม่ โดยเฉพาะช่องว่างของการอธิบายเชื่อมโยงกันระหว่าง ภาคมนุษยชาติ กับ ภาคแผ่นดินประเทศไทย

กล่าวโดยสรุปสำหรับผู้อ่านที่สนใจและสนใจ หนังสือเล่มนี้ได้มีส่วนเพิ่มเติมเต็มความรู้ที่ทันสมัย มีฐานการศึกษาที่扎实 เน้นและหลากหลาย โดยเฉพาะการนำการศึกษาประชากรมาอธิบายเรื่องราวความเป็นมาของมนุษย์

วีระศักดิ์ กีรติวรรณท์

คณะศิลปศาสตร์

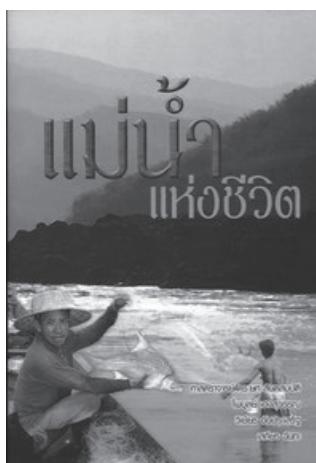
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แม่น้ำแห่งชีวิต: การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศและผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในแคนอนภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

ผู้เขียน: ยศ สันตสมบัติ, "ใบูลย์" เอลงสุวรรณ, วิเชียร อันประเสริฐ และเสถียร จันทะ

ผู้จัดพิมพ์: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปีที่พิมพ์: พ.ศ. 2552

แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำนานาชาติที่มีประวัติศาสตร์อัน悠久 และมีความสำคัญมากที่สุดสายหนึ่งของโลก โดยเป็นสายน้ำที่ตลอดช่วงชีวิต ไม่เคยได้มี

โอกาสได้อยู่อย่างสุขสงบ แต่กลับต้องเผชิญกับความพยายามของมหาอำนาจต่าง ๆ ที่เรียงหน้ากันเข้ามาอย่างไม่หยุดหย่อน ข้ามกาลข้ามเวลา มุ่งมั่นเพื่อเอาชนะ และมีชัยเหนือธรรมชาติอันยิ่งใหญ่นี้ ไม่ว่าจะเป็นจักรวรดินิยมฝรั่งเศสกับโครงการสำรวจแม่น้ำโขงที่ jablong ด้วยความล้มเหลวและโศกนาฏกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ไปจนถึงมหาอำนาจจีนคอมมิวนิสต์ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่เข้ามายำการสานผืนของรัฐอาณา尼คก์ก่อนหน้านั้นได้สำเร็จด้วยอำนาจแห่งเทคโนโลยีจักรกลแห่งยุคสมัยที่มีพานุภาพเหนือกว่า เข้าระเบิดเกาะแก่ง และกันขวางแม่น้ำด้วยเชื่อมทางเดินใหญ่ในแทนตำแหน่งแห่งที่ที่เป็นไปได้ การเข้าสบยบแม่น้ำธรรมชาติให้ยอมพลิกกายและมอบชีวิตให้หำหน้าที่เพียงวัตถุธาตุที่ตอบสนองเพียงตัวเลข ความจำเริญทางเศรษฐกิจนั้น เป็นทั้งการกระทำและการเปลี่ยนแปลงที่เต็มไปด้วยความรุนแรง ไม่ต่างอะไรจากثارุณกรรมทางเพศ ดังคำกล่าวของชาวบ้านคนหนึ่งที่อาศัยอยู่บนลำน้ำโขงต่อประภากาṇที่เกิดขึ้นว่า "จีนข่มขืนแม่น้ำ" (หน้า 98)

แม่น้ำแห่งชีวิต เป็นผลผลิตของโครงการวิจัยที่ศึกษาผลกระทบของโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ข้ามชาติที่เริ่มต้นนับแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การก่อสร้างเขื่อนกันขวางลำน้ำโขงและลำน้ำสาขาต่าง ๆ นับตั้งแต่เขื่อนม่านวนain ในจีนในปี ค.ศ. 1993 ตามด้วยเขื่อนใหญ่น้อยอีกมากมาย ความพยายามเปลี่ยนแม่น้ำให้กลายเป็นทรัพยากราคาถูกในยุคหลังอาณา尼คก์นี้ ได้มีตัวละครที่ทรงอำนาจเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม อาทิ ธนาคารเพื่อพัฒนาเอเชีย คณะกรรมการธาราแม่โขงที่ต่างกับประสานเสียงเป็นหนึ่งเดียวกับรัฐชาติ

มหาอำนาจในลุ่มน้ำโขงตอนบน เพื่อคิดและสร้างโครงการต่าง ๆ ในการรีดประโยชน์จากลำน้ำธรรมชาติแห่งนี้ให้มากที่สุด อันเป็นความพร้อมเพรียงในกระบวนการรีตนาทารัตน์ที่ ยศสันตสมบัติ เรียกว่า "การปิดล้อมข้ามชาติ" (transnational enclosure) ซึ่งกระทำในสามลักษณะที่สำคัญคือ การสร้างเขื่อนกันแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาขาในตอนบนของลุ่มน้ำโขง ซึ่งตามแผนมีจำนวนไม่น้อยกว่า 8 แห่ง การระเบิดแก่งในลำน้ำโขงเพื่อบริษัททางเดินเรือพาณิชย์ และการพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน หรือที่เรียกว่าการพัฒนาสีเหลี่ยมเศรษฐกิจลุ่มน้ำโขงให้เชื่อมต่อถึงกันทั่วทั้งภูมิภาค ทั้งในรูปถนนและทางรถไฟ กิมหายอดการเหล่านี้ ก่อให้เกิดผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลต่อในเวศวิทยา วิถีชีวิต และผู้คน ไม่เพียงภายในชุมชน หรือท้องถิ่นหนึ่ง ๆ แต่ความเสียหายยังแฝงขยายข้ามพรมแดนอีกด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ว่ากระบวนการปิดล้อมแม่น้ำโขงจะเกิดขึ้นต่างกัน ต่างระบบ และต่างยุคสมัย ตลอดจนตัวกระทำการก็เปลี่ยนหน้าเปลี่ยนตา ย้ายศูนย์กลางจากรัฐอาณา尼ค ตะวันตกมายังมหาอำนาจจีน แต่สิ่งที่ละม้ายคล้ายคลึงกัน หรือยังคงสัมฤทธิ์ ก็คือ การวางแผนและพัฒนาโครงการเพื่อเปลี่ยนแปลงลำน้ำโขงนั้นมีลักษณะของการบีบบังคับจากบนลงล่าง โดยที่ไม่เคยถามไถ่หรือกระทั่งตระหนักเห็นถึงการดำเนินอยู่ของชุมชนที่อาศัยและพึ่งพาคุณประโยชน์ของแม่น้ำโขงนับร้อยนับพันชุมชนตลอดลำน้ำ ผลกระทบก็คือ ไม่ใช่เพียงแม่น้ำเท่านั้นที่ถูกปิดล้อม หากแต่ชุมชนและวิถีชีวิตของชาวบ้านสองฝั่งโขง ต่างก็ถูกต้อนเข้าสู่มุมอับ และจนตรอก จากความเปลี่ยนแปลง

อย่างเฉียบพลัน และการพังทลายของทรัพยากรชุมชนในลำน้ำโขง

งานเขียนเรื่อง แม่น้ำแห่งชีวิต จึงเปรียบเสมือนบทบันทึกการเปลี่ยนผ่านแห่งยุคสมัยอันเป็นภาวะและกระบวนการที่เต็มไปด้วยความยากลำบากดึงเครียด แต่ไม่ยอมจำนน ของชุมชนที่อาศัยอยู่ติดลอดลำน้ำโขงตอนบน บทต่อๆ ที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ เรียนรู้จากการพูดคุยและคุยกับชาวบ้านในชุมชนที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศที่แตกต่างและหลากหลายในแม่น้ำโขงและลำน้ำสาขา โดยเลือกตัวแทนของชุมชนในสีระบบนิเวศสำคัญ คือ ระบบนิเวศแม่น้ำโขงและปากแม่น้ำสาขา ระบบนิเวศแม่น้ำอิงซ์เป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำโขง ระบบนิเวศพื้นที่ชุมน้ำ และระบบนิเวศแหล่งน้ำในพื้นที่สูง โดยชุมชนที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศดังกล่าวส่วนใหญ่แล้วเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตในการ habita เป็นหลัก หรือมีเช่นนั้นก็พึ่งพาลำหัวและลำน้ำในฐานะแหล่งอาหารที่สำคัญอาทิ ชุมชน habitats ลำน้ำโขงในอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงราย จังหวัดเชียงราย ชุมชน habitats ลำน้ำโขงในจังหวัดเชียงราย ชุมชนบันพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย และชุมชนชาติพันธุ์ที่สูงในจังหวัดเชียงราย

บทที่ 3 ถึงบทที่ 7 ของ แม่น้ำแห่งชีวิต เป็นการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับความรู้และวิถีชีวิตของชาวบ้านที่พึ่งพาแบบแหน่งกับทรัพยากรในลำน้ำโขงและลำน้ำสาขา และความเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศและวิถีชีวิตชุมชนต่างๆ นับแต่เขื่อนแห่งแรกในลุ่มน้ำโขงตอนบนได้ก่อสร้างสำเร็จลง ตลอดทางเศรษฐกิจที่ผ่านมา ความผันผวนของกระแสน้ำและระดับน้ำในลำน้ำโขง และการลดลงอย่างเฉียบพลันของพันธุ์ปลาตามธรรมชาติ

ได้ทิวติความรุนแรงและนัยยะสำคัญขึ้นตามลำดับในบ้านหาดไคร อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย รายได้จากการจับปลา ซึ่งเคยเป็นอาชีพหลักของชาวบ้าน ได้ลดลงถึงร้อยละ 30 ของปริมาณปลาที่จับได้ในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา ในขณะที่สัดส่วนคนหาปลาต่อชุมชนลดลงเหลือเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น เช่นเดียวกับประสบการณ์ของชาวบ้านในภาคใต้อิ่ง และที่อื่นๆ ชาวบ้านในหลักหลาภาระน้ำที่ต้องดูแลให้เห็นผลที่คล้ายคลึงกันว่า สาเหตุสำคัญของจำนวนปลาที่ลดลงนั้นเกิดจากการที่ระดับน้ำขึ้นลงเปลี่ยนแปลงไปจากปกติ และการที่แหล่งอนุบาลปลาตามธรรมชาติถูกทำลายลง ซึ่งทำให้การอพยพเคลื่อนย้ายของปลาจากแม่น้ำโขงตอนล่างขึ้นมาวางไข่ตามลำน้ำสาขา ตลอดจนเกาะ แก่ง ผา วังต่างๆ ไม่สามารถเป็นไปได้ตามธรรมชาติได้อีกต่อไป ปัญหาดังกล่าววนวนแม้แต่ชุมชนบันทีสูงเองยังรู้สึกได้ถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไม่เพียงแต่ปริมาณปลาจะลดจำนวนลงเท่านั้น แต่ปลาที่จับได้ยังมีขนาดที่เล็กลงอย่างมาก ปลาบางชนิดเริ่มหายใจยากมากขึ้น ในขณะที่บางชนิดได้สูญพันธุ์ไป นอกจากนี้แล้ว การเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำยังมีผลต่อการลดลงของไก่สายร่ายแม่น้ำที่มีความสำคัญไม่เพียงเป็นอาหารตามธรรมชาติของปลา หากแต่ยังเป็นแหล่งรายได้สำคัญของชาวบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิง ที่ทำให้ต้องเดินทางออกไก่จากบ้านมากยิ่งขึ้น เพื่อหาไก่มาเป็นแบบรูปเพื่อขายเป็นรายได้เลี้ยงครอบครัว

แม้ว่าการปิดล้อมทรัพยากรปะมงจะเกิดในหลักระดับ ซึ่งความชัดແย়ງภายในห้องกินเองก็มีผลต่อภาวะความเสื่อมโกร姆ของพันธุ์ปลา และระบบนิเวศปะมง แต่ดูเหมือนว่า ปัจจัยที่สร้างผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความหลากหลายทาง

ชีวภาพในสุ่มน้ำโงงตอนบนของไทยนั้น เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการพัฒนาข้ามชาติที่เริ่มโดยมหาอำนาจจีน ภายใต้การสนับสนุนของสถาบันการพัฒนานานาชาติต่าง ๆ ผลกระทบดังกล่าวทำให้ระบบเศรษฐกิจปลด ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นเข้าสู่ภาวะอัมพาต แทนจะไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ ชาวบ้านเองนั้นได้พยายามที่จะต่อสู้กับแรงกดดันดังกล่าว ด้วยการปรับตัวในหลากหลายระดับ ไม่ว่าจะในระดับครัวเรือน ระดับชุมชน หรือเครือข่ายระดับชาติ ด้วยยุทธวิธีต่าง ๆ กัน ทั้งนี้ ความจำเป็นในบางลักษณะก็ส่งผลให้แนวทางการปรับตัวส่งผลให้ภาวะทรัพยากริมฝายริมแม่น้ำ เช่น การจับปลามากขึ้น หรือการทำการเกษตรแบบเข้มข้น อันเป็นทิศทางของการขุดร่องและการระบายน้ำ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยได้พบว่า การปรับตัวในระดับชุมชน การปรับตัวในระดับชาติ และการปรับตัวในระดับข้ามชาติ อันเกิดจากการรวมตัวของชุมชน และผู้คนในแวดวงต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ช่วยในการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากริมฝายริมแม่น้ำ ไม่เพียงเพื่อปลูกจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม แต่ยังเพื่อเรียกร้องให้รัฐต่าง ๆ ในสุ่มน้ำโงงได้รับฟังเสียงของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาที่เกิดขึ้น และทำการทบทวนและเปลี่ยนแปลงแนวทางที่รังแต่จะสร้างความเสียหายให้กับแม่น้ำอันทรงคุณค่าที่สุด

แม่น้ำแห่งชีวิต ได้ทำหน้าที่ไม่เพียงแต่เป็นบันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำโงงเท่านั้น หากแต่ยังเป็นด้วยทั้งการรณรงค์ เพื่อเรียกร้องและกระตุ้นสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม ให้ระหนักรถึงความผิดพลาดของการ

พัฒนาระยะหลัง และคุณค่าทางธรรมชาติอันไม่อาจทดแทนได้ของสุ่มน้ำโงงที่กำลังถูกทำลายล้างอย่างต่อเนื่อง หนังสือเล่มนี้จึงไม่ควรที่จะถูกอ่านเท่านั้น หากแต่ควรที่จะได้การเผยแพร่ในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ผู้ที่กำหนดนโยบายในการพัฒนาทรัพยากริมฝายริมแม่น้ำ

ปั่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คู่มือเข้าใจชนชั้น วรรณะ ความเหลื่อมล้ำ

ผู้เขียน: เจเร米 ชีบрук

ผู้แปล: ทองสุก เกตุโรวัน, สายพิณ ศุภุกรรมคล

ผู้ดัดพิมพ์: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ

ปีที่พิมพ์: พ.ศ. 2554

เจเร米 ชีบрук เขียนลงท้ายคำนำในหนังสือคู่มือเข้าใจชนชั้น วรรณะ ความเหลื่อมล้ำ ว่า “ในกระบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านโลกาภิวัตน์ วิญญาณของมาร์กซ์ยังเวียนว่ายอยู่” ในการถกเถียงอภิปรายเรื่องความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในสังคม ความล้มเหลวของลัทธิคอมมิวนิสม์ไม่ได้นำไปสู่ข้อสรุปว่าการวิเคราะห์จุดยืนของผู้ที่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นกับผู้ที่ถูก

ເເບີຣີບຂອງມາຮກໜີດ ໂລກຍັງຮອຄຍກາຣ
ເປີລີນແປລັງ ແຕ່ເປັນໂລກທີ່ສູງວ້າຍື່ນ ພັນເຝື່ອ
ນ້ອຍລົງ ເຕີມໄປດ້ຍ່າຍອຍແພລແລກການບາດເຈັບ
ມາກກວ່າທີ່ທັກຕ່ອສູ່ເພື່ອຫຼັນຫັນໃນຍຸດແຮງໆ ເຄຍ
ຄາດຄິດໄວ້

ໜັງສຶ່ວນາດກະທັດຮັດໜາ 168 ມັນເລີ່ມ
ນີ້ ມີຫຼັກໃໝ່ໃຈຄວາມອູ່ທີ່ເຮືອງຫຼັນຫັນໃນສັງຄົມ
ປັຈຸບັນ ທີ່ບໍ່ຮຸກມອງວ່າແມ່ແນວຄົດເຮືອງຫຼັນຫັນທີ່
ເຄຍແພວ່ຫລາຍໃນຊ່ວງຕົ້ນຍຸດອຸດສາຫກຮຽມໃນ
ຄຣິສຕົກຕະວຽກທີ່ 19 ຈະດູເໜືອນເປັນເຮືອງເກົ່າ
ຕາງຢຸດໄປແລ້ວ ແຕ່ເຂົາລັບຄົດວ່າຫຼັນຫັນກຳລັງ
ປາກກູດຕັ້ງໃໝ່ຍ່າງຄຣອບຄລຸມທີ່ໂລກໂດຍ
ເປັນຜລມາຈາກໂລກາກິວັດນີ້ ອີກທັງຍັງຄຸງແກນທີ່
ດ້ວຍ “ຄວາມເຫັນລຳ” ທີ່ເປັນແນວຄົດເຊີ້ງ
ນາມຮຽມມາກກວ່າ ແລະນີ້ຄົດຫຼຸມພຽງທີ່ທຳໄໝ
ຄນເຊື່ອວ່າກາຣແບ່ງແຍກຄນເປັນຫຼັນຫັນໄມ້ມີອູ່
ອີກແລ້ວ

ທີ່ບໍ່ຮຸກຄາມຕ່ອໄປວ່າ “ເຫດຸໃດຮູບາລແລະ
ສຕາບັນຮະຫວ່າງປະເທດທັງຫລາຍຈຶ່ງດູໃຈວ່າມາ
ສາມາຮັດທີ່ຈະຈັດກາຮອດຊ່ອງວ່າງທີ່ຄ່າງກວ້າງ
ຮະຫວ່າງຄນວຍກັບຄນຈົນ? ແລະທ່ານີ້ເປັນສຳຄັງ
ຂາດນີ້ຈຶ່ງກາລຍເປັນໂຈທີ່ແກ່ໄດ້ຍາກເຍັນ?”

ຄໍາຖາມກີ່ຄົ້ນໃນເມື່ອເຮົາຮູຈັກຄຸນເຄີຍກັບ
ຄວາມອູ່ທີ່ຮຽມທາງສັງຄົມກັນດີ “ທໍາໄມ້ເຮົາຈຶ່ງໄມ້
ພຍາຍາມສັກັນມັນໄທແບ່ງຫັນກວ່ານີ້ ທໍາໄມ້ຄນຈົນຈຶ່ງ
ຍອມຮັບສະພາພາກຮົນທີ່ທໍາໄຫ້ພວກເຂົາໄມ້ໄດ້ຮັບ
ສິ່ງທີ່ຈໍາເປັນຕ່ອກກາຣດຳຮັບສິ່ງ ແລະຄນວຍກັບ
ຄຣອບຄຣອງທຣັພຍສິນທັງຫລາຍໃນໂລກດ້ວຍ
ສັດສ່ວນທີ່ໄມ້ເປັນຮຽມ?”

ເນື້ອຫາໃນບັກແຮກເຮີ່ມຕົ້ນດ້ວຍຂໍອມູນຈາກ
ຮາຍງານພັດນາກາຮົາຂອງນຸ່ຍ່ອງສະຫະພະຈາກ
ທີ່ຈຶ່ງຮະບຸຄນວຍທີ່ສຸດໃນໂລກຮ້ອຍລະ 20 ເປັນຜູ້
ຄຣອບຄຣອງພລິຕົກັນທີ່ມາລວມຂອງໂລກໄວ້ສິ່ງ

ຮ້ອຍລະ 86 ດນຽວຮະດັບກລາງຮ້ອຍລະ 60 ຄຣອບ
ຄຣອງພລິຕົກັນທີ່ມາລວມຂອງໂລກໄວ້ເພີ່ງຮ້ອຍລະ
13 ແລະຄນຈົນທີ່ສຸດໃນໂລກຮ້ອຍລະ 20 ຄຣອບຄຣອງ
ພລິຕົກັນທີ່ມາລວມຂອງໂລກໄວ້ຮ້ອຍລະ 1 ເຖິ່ນໜັ້ນ
ທ່າວໃນຂະະທີ່ມີຄນຈົນທີ່ສຸດ (ຫຸ້ອຜູ້ມີຮາຍໄດ້ວັນລະ
ໄມ້ສິ່ງທີ່ຈຶ່ງດອລາລັກ) ເພີ່ງຮ້ອຍລະ 20 ຂອງ
ປະຊາກໂລກ ແຕ່ໃນຄວາມເປັນຈົງ ມີຄນສາມພັນ
ລ້ານຄນທີ່ດໍາຮັງຊືວີຕອງຫຼຸດວ່າຍ່າຍໄດ້ວັນລະໄມ້ສິ່ງ 2
ດອລາລັກ (ຂໍອມູນລໍາສຸດເມື່ອເດືອນພຸດຍຈິກຍານ
2554 ມີວ່າ ປະຊາກໂລກຄນທີ່ເຈັດພັນລັນໄດ້
ລື້ມຕາດູໂລກແລ້ວ!!) ຄວາມເຫັນລ້າຈຶ່ງຫຼັກໜ້ອນ
ອູ່ໃນກ່າວ່າມາລວມຮະດັບກລາງດ້ວຍ

ທີ່ບໍ່ຮຸກຄາມຕ່ອໄປວ່າ “ເຫດຸໃດຮູບາລແລະ
ສຕາບັນຮະຫວ່າງປະເທດທັງຫລາຍຈຶ່ງດູໃຈວ່າມາ
ສາມາຮັດທີ່ຈະຈັດກາຮອດຊ່ອງວ່າງທີ່ຄ່າງກວ້າງ
ຮະຫວ່າງຄນວຍກັບຄນຈົນ? ແລະທ່ານີ້ເປັນສຳຄັງ
ຂາດນີ້ຈຶ່ງກາລຍເປັນໂຈທີ່ແກ່ໄດ້ຍາກເຍັນ?”

ເຂົາຫາຄຳຕອບດ້ວຍກັບຄົດໄປທໍາຄວາມ
ເຂົາໃຈເຮືອງຫຼັນຫັນສິ່ງວຽກຮະໃນອິນເດີຍ ໄດຍ
ສໍາຮວຈບົບທເຊີ້ງປະວັດສາສົກຮ້າຂອງກາຣແບ່ງຄນ
ໃນສັງຄົມອອກເປັນຫຼັນຫຼັກໜ່າຍທີ່ໄມ້ເທົ່າທີ່ມັກນ
ດັ່ງແຕ່ໃນອິດຕະກຳແລະການກຳນົດຂອງຫຼັນຫັນໃນຍຸດ
ປົງວິວັດອຸດສາຫກຮຽມ ໂດຍເລັກະໄວໃນອັກກຸບແລະ
ສຫວັງອົມເຣິກາ ກາຣເກີດຂຶ້ນຂອງຂວານກາຮຽນ
ການຂຽຍຍາດຕ້າຂອງຫຼັນຫັນກລາງ ຮັມທັງການເກີດ
ຫຼັນຫັນໃໝ່ທີ່ເຮືອກວ່າຫຼັນຫັນຄນດັ່ງທີ່ຈຶ່ງໝາຍສິ່ງ
ຜູ້ທີ່ມີພຣສວຽກຄົກແລະຄວາມມັ້ງຄັ້ງ ເຊັ່ນ ມາດອນນາ
ແລະແມັກ ຈອທຶນສັນ ເປັນຕົ້ນ ນອກຈາກນັ້ນເຂົາຍັງ
ພບວ່າມີໜີ້ສຳເນົາ (underclass) ອູ່ດ້ວຍ ທີ່ຈຶ່ງ
ໝາຍສິ່ງຫຼັກໜ່າຍໃນໂລກທີ່ອຸດຕ້າຍຄວາມມັ້ງຄັ້ງ
ແຕ່ໄໝມີສ່ວນຮ່ວມໃນກິຈກາຮົມກະແສທລັກຂອງ
ສັງຄົມທີ່ໄໝທີ່ປຶ້ງພົງແກ່ພວກເຂົາ ຈຶ່ງມີເຊີ້ຕາກ
ສັງຄົມທີ່ສັບສົນ ເຊື່ອມໂຍງກັບຍາເສພດິດ ອາຫຼຸາ-
ກຣົມ ກາຣເລິກເຮົາ ແລະອອກຈາກງານກລາງຄົນ

ซึ่งบุกระบุว่า แม้การปฏิวัติชนชั้นกรรมมาชีพในประเทศไทยจะไม่ได้เกิดขึ้นตามที่มาร์กซ์คาดการณ์ อีกทั้งงานในโลกยุคโลกาภิวัตน์มีรูปแบบใหม่ที่ไม่ต้องใช้แรงแบบคนรุ่นพ่อแม่อีกต่อไป เช่น คนหนุ่มสาวอาจทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ศูนย์ธุรกิจทางโทรศัพท์ ในสำนักงานที่สร้างด้วยหินอ่อน และกระจาย ในร้านแม็คโดนัลส์หรือห้างสรรพสินค้าที่เหมือนสวนลอยฟ้า แต่งงานในอุตสาหกรรมบริการค่าแรงต่ำเหล่านี้มักเป็นงานชั่วคราว ไม่มั่นคง และหากเป็นงานเพียงประเภทเดียว ที่คนสามารถยึดเป็นอาชีพแล้ว นี่ย่อมเท่ากับ “ติดกับ”

ยิ่งกว่านั้นการแบ่งงานกันทำแบบใหม่ ที่ทำให้ชนชั้นแรงงานในโลกตะวันตกลดจำนวนลงและชนชั้นกลางเพิ่มขึ้นพร้อมกับความมั่งคั่ง ของระบบทุนนิยมในระยะ 50 ปีที่ผ่านมา ยังทำให้ความเหลื่อมล้ำแพร่ขยายไปทั่วโลก

ซึ่งบุก Ago อธิบายว่า “ทุกวันนี้เรารู้ว่าไม่เห็นสมควรชนชั้น แต่เราลับเห็นระดับของความมั่งมีกับความยากจน” ดังนั้นจึงอาจไม่ใช่เรื่องบังเอิญที่องค์กรระหว่างประเทศทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นสหประชาชาติ ธนาคารโลก หรือกองทุนการเงินระหว่างประเทศ รวมทั้งประเทศไทยเอง ก็ต่างเร่งหา_youthศรัตรีเพื่อลดระดับความยากจน โดยจะ “ลดจำนวนคนจนให้เหลือเพียงครึ่งหนึ่ง ให้ได้ใน ค.ศ. 2015”

ทว่าการตั้งเป้าหมายอ้างอิงเพื่อลดความเหลื่อมล้ำลงนี้ก็เป็นเพียง “สถิติที่ไร้หน้าตา” เป็นการพูดอย่างนามธรรมจนมองไม่เห็นชีวิตและเลือดเนื้อของผู้คนหรือ “คนยากจน” ได้กันดี อีกทั้งยัง “อาจเท่ากับปล่อยให้โครงสร้างของความไม่เท่าเทียมด่างอยู่ต่อไป กระทั้งอาจแข็งแรงขึ้นกว่าเดิม”

เขาเสริมว่า

ประโยชน์ใหญ่หลวงของการแทนที่ ‘ความขัดแย้งทางชนชั้น’ ด้วย ‘ความเหลื่อมล้ำ’ ที่รัฐบาลและระบบราชการจะได้ก็คือพากເຊາດູຈະມີຄວາມຮູ້ຄວາມສາມາດທີ່ຈະຈັດກາປົງຫານື້ໄດ້ຕຶກວ່າການຈະເຊີຍໃຫຍ້ ການອຸດ່ອງວ່າງຮ່ວມໜັງທີ່ທັງໄມ່ແນ່ນອນສາມາດຂົບປົບເປົ້າຢືນ ແລະຄາດເດາໄດ້ຍ່າກ ‘ຄວາມເຫຼື່ອມລ້າ’ ເປັນຫ຾້ອສໍາຫັບກາຣຄຽນຄິດທໍາມກລາງຄວາມເຈິຍສົນບ່ອງຫົ່ວ່າພັກອາຈາຣີ ແລະເປັນເວົ້ວ່ອງທີ່ຈະຕົ້ງພຸດຖື່ງດ້ວຍລືລາແບບນັກການເມືອງຜູ້ມືສິລະຮົມ ເພຣະຄວາມເສມອກາຄໄມ່ໃຊ້ສິ່ງທີ່ສ້າງໃຫ້ເກີດຂຶ້ນໄດ້ຈົງ ທັງໄມ່ໃຊ້ສິ່ງທີ່ພຶກປະການເຮົາຈຶ່ງສ້າງ ‘ຄວາມເຫຼື່ອມລ້າ’ ທີ່ຈະກຳໄຫ້ລູກຫລານຂອງພ່ອແມ່ທີ່ດີການແລະອູ້ຢູ່ໃນສະຖານະສະເໝັກ ແລະ ຕ້ອງອອກຈາກໂຮງຮຽນກລາງຄົນ ມີໂຄກສແໜ່ງໜັກກັບລູກຫລານຂອງນາຍหน້າຄ້າທຸນແລະຜູ້ບໍລິຫານຂອງບໍລິຫານທີ່ຍູ້ໃນຄຸຫາສົ່ນຢ່າງຜູ້ດີມືເຈີນ ເຊັ່ນ ເບລເວັບ ອົງສູດັນ ແລະເພື່ອໄຫ້ “ຜລສັນຖົງ” ຂອງຊື່ວິດພາກເຂົາໄມ່ແຕກຕ່າງກັນຈຸນເກີນໄປ (ນ. 73)

ທັງນີ້ ຄວາມແຕກຕ່າງອ່າງมากຂອງຈູານະການເຈີນໝາຍຄື່ງຄວາມສາມາດໃນການ “ເລີ່ມ” ກັບຮະບນທີ່ໄມ່ເຫັນດ້ວຍ “ຄົນທີ່ມີຄວາມສາມາດໃນການໄຟ້ນ້ຳວ່າຕ່ອງຍ່ອມຮູ້ວິທີ່ຈະແສວງຫາຄວາມໄດ້ເປົ້າຢູ່ແບບຕ່າງໆ ໄທ້ແກ່ດົນເອງແລະລູກ

หลาน แต่คนที่เกิดในครอบครัวยากจนของสังคมทุนนิยมมีความเสียเบรียบที่ไม่ว่ารัฐหรือเอกชนก็ไม่อ่าจดเชย “ได้อ่ายงพอเพียง” นี่ยังไม่ต้องนับถึงผู้ที่ไม่เท่าเทียมกับผู้อื่นโดยธรรมชาติ โดยชาติกำเนิด เพราะโชคครัย ซึ่งถูกปฏิบัติต่อราวกว่าเข้าเป็นด้านมืด เป็นภัยคุกคามผู้ที่ขยันทำมาหากิน ฉลาด และมีไหวพริบ? คนเหล่านี้มีแต่รอวันถูกกลบผึ้งในฐานะผู้พ่ายแพ้ในการต่อสู้ทางอุดมการณ์ที่ให้คุณค่ากับคุณสมบัติที่พวกเขามีไม่มี

เมื่อมองในแง่นี้ ความเท่าเทียมกันทางโอกาสจึงเป็นเพียงนิยายล่มๆ แล้งๆ อีกเรื่องหนึ่งเท่านั้น

จริงอยู่ที่ภายใต้การสร้างความมั่งคั่งให้กับโลกในยุคโลกาภิวัตน์ และการแบ่งสายการผลิตในระบบเศรษฐกิจโลก ชนชั้นแรงงานเก่าในโลกตะวันตกได้ขยับฐานะขึ้นมาเป็นชนชั้นกลางที่เติบใหญ่และพร่วงขยายออกไปทั่วโลก รัฐบาลประเทศต่างๆ จึงเร่งสร้างความเดิบโตและการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพื่อนำทุกคนเข้าสู่อาณาจักรแห่งเสรีภาพและทุนนิยมรวมทั้งเร่งสร้างเงินเพื่อยกรฐานะความเป็นอยู่ของผู้คนให้ดีขึ้นดังตัวแบบของโลกตะวันตก

แต่ทุกวันนี้กรุงจากการต้า กรุงราชาก และเม็กซิโกซิตี้ กำลังกล้ายเป็นเมืองที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมากไม่ต่างจากเมืองแม่นาเชสเตอร์ ในช่วงแรกๆ เคลื่อและมุ่งไม่มีการขยายตัวของภาคบริการและการทำงานในหน่วยงานภาครัฐ เหมือนกรุงลอนדוןในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ส่วนคนในสลัมที่เมืองเชาเปาโล มะนิลา หรือราชาก็มีชีวิตท่ามกลางความขาดแคลน และไม่มั่นคง ไม่ต่างจากเหล่าผู้ใช้แรงงานในอังกฤษช่วงต้นยุคอุตสาหกรรม แม้แต่เด็กข้างถนนที่ขอทานอยู่ในตลาดของเมืองมุ่งใบ เด็กขอทาน

ตามท่าเรือริมแม่น้ำของกรุงราชาก และเด็กสาวที่ถูกขังอยู่หลังลูกกรงหน้าต่างของวิลล่าชานกรุงรีโอเดจาเนโร ก็ถูกล้ายคลึงกับภาพเด็กกรุงรีโอเดจาเนโร ก็ถูกล้ายคลึงกับภาพเด็กเจ้าจัดตั้งหกคนตามเรือขันถ่านหินริมแม่น้ำแทมส์ในกรุงลอนدونในทศวรรษ 1850 ของเอนรี เมียร์ชิว

ซึ่งบุรุษเห็นว่า

ทุกสรรพสิ่งในโลกเปลี่ยนแปลงไป
กระนั้นทุกสิ่งก็ดำรงคงอยู่แบบเดิม
จนน่ากลัว ความสัมพันธ์ทางสังคม
และเศรษฐกิจยังคงเดิม มีแต่ตัวละคร
เท่านั้นที่ต่างออกไป (น. 90)

นี่คือการส่องออกความทุกข์ยากไปยังประชาชนในต่างประเทศภายหลังเดิบโตรของอุดมการณ์ป้าเจกบุคลนิยมและโลกาภิวัตน์ที่ทำให้ชนชั้นแรงงานเก่าในโลกตะวันตกขยับขึ้นมาเป็นชนชั้นกลางซึ่งมีชีวิตที่ดีขึ้นในวันนี้ ข้าร้ายพวกเขายังเชื่อสนิทใจว่าเส้นทางเดินที่เคลื่อนไปข้างหน้าและขับขึ้นบน เป็นผลมาจากการทำงานหนักและคุณความดีของตัวเอง ด้วยเหตุนี้พวกเขางึงสามารถทำใจกับความทุกข์ยากของผู้อื่นได้ง่ายดายโดยลืมประสบการณ์โหดร้ายที่พวกตนและคนรุ่นพ่อแม่เคยเผชิญไปเสียสิ้น

และนี่คือการเกิดขึ้นของชนชั้นในระดับโลกซึ่งเป็นเรื่องเดียวกับชนชั้นแบบเดิมที่เคยจำกัดอยู่เฉพาะในประเทศ การที่ชนชั้นแรงงานแยกกระจัดกระจายอยู่ในที่ต่างๆ ทั่วโลก ส่งผลต่อการขาดจิตสำนึก และอาจทำให้โลกไม่ต้องเผชิญกับสภาวะชั้น แต่ซึ่งบุรุษบอกว่าไม่ได้ป้องกันโลกจากความขัดแย้งที่เปลี่ยนรูปแบบไป และได้เกิดขึ้นแล้ว คือสังคมนอกแบบในอาณาบริเวณจำกัด ความขัดแย้งเชิงผลประโยชน์ใน

รูปของความวุ่นวาย ความขัดแย้งทางสังคม
การต่อสู้เรียกร้องของชนต่างชาติพันธุ์และต่าง^๑
ศาสนา รวมทั้งอาชญากรรมรูปแบบใหม่ๆ

ขณะนี้คงไม่มีอะไรจะหยุดยั้งการเดินต่อ^๒
และการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกซึ่งมุ่งขยายตัว^๓
ต่างฝ่ายความหวังทั้งปวงของพวากษาไว้ได้ และ^๔
แม้เราต่างก็มองเห็นพลังทำลายโลกของมันอย่าง^๕
ชัดเจน แต่เชิญรักยืนยันว่าตราบใดที่หน้าสุดท้าย^๖
ของประวัติศาสตร์ยังไม่ถูกเขียนขึ้น ผู้ที่ต่อสู้เพื่อ^๗
โลกที่เที่ยงธรรมยังไม่ควรรู้สึกหมดหวัง และ^๘
แม้โครงการเปลี่ยนแปลงโลกของพวากฝ่ายซ้าย^๙
มีอันต้องยกเลิกไป แต่การเคลื่อนไหวเพื่อความ^{๑๐}
เป็นธรรมทางสังคมใหม่ๆ ที่เข้าถึงประชาชน^{๑๑}
อย่างกว้างขวางกว่าก่อนก็กำลังเกิดขึ้น เขายก^{๑๒}
ตัวอย่างนักสู้ชาปฏิสตาแห่งเชียบสไนเม็กซ์โก^{๑๓}
เกษตรกรในอินเดียที่ไม่ยอมแพ้อิทธิพลของ^{๑๔}
บรรษัทเมล็ดพันธุ์พืชข้ามชาติ การต่อต้าน^{๑๕}
อาหารเดกด่วนและโลกรวนสนุกของวัฒนธรรม^{๑๖}
โลกไร้พรມแดน การรวมตัวของชนพื้นเมือง^{๑๗}
ทั่วโลก ฯลฯ เพื่อจุดไฟขีดกันเล็กๆ ให้คนพอม^{๑๘}
มองเห็นทางที่จะเผชิญหน้ากับความเป็นจริงอัน^{๑๙}
นุ่ดจดและอีกทีกของโลกกวัตันกันต่อไป^{๒๐}

เนวนิจ สิริพาติวิรัตน์

